

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ В УКРАЇНІ

М.Д. Бабенко, кандидат економічних наук
Миколаївський державний аграрний університет

В статті основну увагу приділено актуальним проблемам фінансово-го забезпечення раціонального природокористування. Обґрунтовано пропозиції щодо можливого залучення традиційних та нетрадиційних джерел фінансового забезпечення з метою впровадження ресурсозберігаючих технологій у сільськогосподарське виробництво.

Ключові слова: сільськогосподарське виробництво, фінансове забезпечення, раціональне природокористування, ресурсозберігаючі технології, органічне сільськогосподарське виробництво.

Постановка проблеми. Сьогодні фінансове забезпечення сільськогосподарського виробництва залишається недостатнім, що стримує розвиток та впровадження ресурсозберігаючих технологій. Досвід розвинених країн демонструє, що від використання таких технологій залежить ефективність сільськогосподарського виробництва, що особливо актуально в умовах загострення продовольчої кризи. Якщо за часів радянської влади сільськогосподарські виробники отримували потужну підтримку з боку держави (технічні засоби виробництва за демпінговими цінами, дотації з бюджету тощо) і питання щодо раціонального використання природних ресурсів не були першочерговими, то в умовах ринкової економіки, погіршення екології та необхідності забезпечення концепції сталого розвитку без використання ресурсозберігаючих технологій сільськогосподарське виробництво не може існувати.

Таким чином, нові вимоги сучасного економічного розвитку висувають необхідність включення в систему фінансового забезпечення сфери природокористування фінансового механізму раціонального природокористування, що використовує інноваційні техніки та технології у сільськогосподарському виробництві. Збільшення фінансового забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції з метою впровадження ресурсозберігаючих технологій підвищить екологічний імідж України, забезпечить виробництво конкурентоспроможної

продукції та високий рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми фінансового забезпечення сільськогосподарського виробництва досліджували такі автори, як: В.М. Алексійчук, А.Г. Борщ, М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан та ін.

Фінансові аспекти фінансового забезпечення раціонального використання та охорони природних ресурсів, переважно на загальнодержавному рівні, висвітлені у працях таких вітчизняних науковців, як: О.О. Веклич, Л.М. Горбач, О.Л. Кашенко, Ю.Г. Кулаковський, Л.Г. Мельник, Н.В. Савчук, О.М. Федчак, М.А. Хвесик, Є.В. Хлобистов, М.К. Шапочка та ін. Окремі питання щодо фінансування органічного сільськогосподарського виробництва, як одного з напрямів раціонального природокористування, були розглянуті такими науковцями, як: Н.А. Берлач, А.Р. Дуб, В.Т. Дудар, Н.Я. Кутаренко, Б.В. Степаненко, М.В. Щурик, Т.О. Чайка та ін.

Постановка завдання. Метою статті є визначення джерел фінансового забезпечення раціонального природокористування в сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу. Україна є здебільшого аграрною державою. Саме агропродовольчий сектор економіки України (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни, формує 17% ВВП та близько 60% фонду споживання населення. На жаль, процеси екологічної деградації довкілля за останні десятиріччя в Україні досягли катастрофічних масштабів [1]:

- спостерігається руйнування сільгоспугідь та зниження родючості ґрунтів – основного джерела забезпечення продовольчої безпеки країни та добробуту сільського населення;

- інтенсивність процесів майже знищення родючих ґрунтів внаслідок використання застарілих агротехнологій та недотримання фундаментальних законів та правил сільськогосподарської діяльності досягла небезпечного для економічної стабільності держави рівня (впливу ерозії зазнає 57,5% земель країни, кількість еродованих земель щорічно збільшується

на **80-90** тис. га, а внаслідок ерозії щорічно втрачається близько **11** млн т гумусу; **0,5** млн т азоту; **0,4** млн т фосфору та **0,7** млн т калію, **38%** орних земель країни є переущільненими;

- інтенсивно збільшуються площі кислих і солонцевих ґрунтів;

- більше ніж **40%** орних земель України потребують хімічної меліорації (комплексу заходів, спрямованих на поліпшення фізико-хімічних та фізичних властивостей ґрунтів – гіпсування та вапнування).

Отже, необхідність раціоналізації природокористування в сільському господарстві в Україні виникла у зв'язку з розширенням екстенсивного способу використання природних ресурсів, який призвів до суттєвих негативних наслідків, пов'язаних з деградацією та забрудненням земель і водних джерел, не завжди обґрунтованим вирубуванням лісів, нераціональним використанням мінерально-сировинних ресурсів. Таке господарювання призвело до значного загострення екологічної ситуації, яка, своєю чергою, негативно впливає на соціально-економічні процеси, які відбуваються в Україні.

Сучасна фінансова ситуація в аграрному секторі економіки України стосовно раціоналізації природокористування дійсно складна, але в державі все більше створюються умови для його стабільного та перспективного розвитку. Так, основоположні засади правового регулювання відображені в Земельному, Водному та Лісовому кодексах, Законах України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ» та інших законодавчих актах та Програмах. Проте, як показує практика, цього недостатньо.

До джерел фінансування розвитку раціонального природокористування в сільському господарстві можна віднести внутрішні та зовнішні (табл.), найбільша частка яких приходить саме на внутрішні.

Практика розвинених країн свідчить, що важливими аспектами фінансового забезпечення розвитку раціонального природокористування в сільському господарстві належить ефективна бюджетна підтримка розвитку галузі та поміркованість.

вана податкова політика. Особливо це стосується органічного сільськогосподарського виробництва, яке щорічно зростає на **10-15%** в умовах відсутності законодавчого регулювання та державної фінансової підтримки. У сучасних умовах для України утвердження органічного сільського господарства є одним із пріоритетних стратегічних напрямків, передумови для якого закладені в державній цільовій програмі розвитку українського села на період до **2015 року** [2]. Згідно цієї програми, очікуваними результатами розвитку органічного виробництва буде досягнення частки органічної продукції в загальному обсязі валової продукції сільського господарства **10%**.

Таблиця

Джерела фінансового забезпечення раціонального природокористування в сільському господарстві*

Внутрішні ресурси	Зовнішні ресурси
Нерозподілений прибуток	Банківські кредити
Амортизаційні відрахування	Бюджетне фінансування
Сума страхових відшкодувань збитків, пов'язаних із втратою майна	Кошти інвесторів
	Випуск акцій
Суми, одержані від ліквідації, продажу основних засобів	Страховання
	Лізинг
Власні кошти організаторів	Іноземні гранти
Інноваційні розробки та технології	

*Джерело: авторська розробка

Тому, необхідно здійснити ще багато загальнодержавних заходів, які повинні відбуватись в умовах політичної стабільності. Перш за все, це завершення земельної реформи, удосконалення фінансово-кредитної політики розвитку АПК, побудова інфраструктури аграрного ринку та ін. Для досягнення оптимального балансу між економічними та природоохоронними цілями необхідно здійснювати ретельно продуману політику і створити ефективні фінансовий та інституціональний механізми підтримки з метою комплексного розгляду економічних і екологічних питань, які ґрунтуються на таких заходах [3]:

1) функціонування і розвиток системи платного природокористування;

2) впровадження та перспективи розвитку ринково орієнтованих екологічних і фінансових важелів і стимулів екологізації виробництва, включаючи забезпечення екобезпеки підприємств;

3) розвиток ринку органічних товарів і послуг;

4) можливість запровадження системи екологічного страхування;

5) активізація ролі громадськості у вирішенні регіональних і галузевих екологічних проблем.

Висновки. Проблеми фінансування раціонального природокористування в сільському господарстві необхідно вирішувати з урахуванням світового досвіду, в умовах економічної та політичної стабільності. При цьому найбільш дієвим та ефективним засобом фінансування, все ж таки є бюджетне фінансування, яке повинно мати комплексний характер та ґрунтуватися на національних особливостях сільського господарства.

Література:

1. Шубін О. О. Проблеми безпеки продовольства: шляхи вирішення в контексті екологічних вимог і сталого розвитку / О. О. Шубін // Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.19. — С. 134—145.
2. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 верес. 2007 р. № 1158.
3. Федчак О. М. Фінансове забезпечення раціонального використання та охорони природних ресурсів в Україні / О. М. Федчак [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://old.sumdu.edu.ua/ua/conferens/2010/kursk-sumy/docs/fedchak.doc>.